מפניני הפרשה - מאמר

"וכבוד ה' מלא את המשכן"

הרמב"ן בהקדמה שלו לספר שמות כתב שספר בראשית הוא ספר היצירה: יצירת העולם, שחר האנושות, ויצירת עם ישראל על ידי האבות הקדושים ושבטי יה. ספר שמות הוא ספר הגאולה: גאולת מצרים, מתן תורה, והקמת המשכן בו מסתיים ספר שמות ובו עוסקת פרשתנו, ובו מתממשת הגאולה, מגיעה למיצויה, לשיאה.

"השלים הכתוב ספר בראשית שהוא ספר היצירה בחדוש העולם ויצירת כל נוצר ובמקרי האבות שהם כענין יצירה לזרעם...ואלה שמות בענין הגלות הראשון הנגזר בפירוש ובגאולה ממנו...ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובחיות כבוד ה' מלא אותו תמיד".

לא בכניסת עם ישראל לארצו, בהתיישבותו בארץ מכורתו. גדולה ונשגבת מאוד היא מעלת ארץ ישראל, אבל ספר הגאולה מסתיים בהקמת המשכן. וגם גאולתנו כיום אינה מסתיימת בקיבוץ גלויות בשובנו לארץ האבות. בוא תבוא ובמהרה ביום בו נזכה לבנין בית המקדש עם בוא המשיח, במהרה.

מדוע, מדוע כה חשוב המקדש? – נראה לומר שבית המקדש משמש בקו התפר, מקום החיבור בין הבורא יתברך לברואיו.

הוא מקום השראת השכינה כמו שכתוב בפרשתנו: **"וכבוד ה' מלא את המשכן"** (פרק מ' לח'), בפסוק "כי מלא כבוד ה' את בית ה'" (מלכים א' ח' יא') בחנוכת בית המקדש.

גדולה מעלת השראת השכינה הקדושה בבית המקדש מהשראתה במשכן. שכך אמרו בזוהר הקדוש: המשכן, כמלך המבקר בבקתת אוהבו ואינו מביא עימו את כל בני פמלייתו, כדי שלא להטריח עליו. אבל כשאוהבו בונה לו ארמון, מביא המלך את כל פמלייתו להתגורר עימו באותו ארמון.

ונמצא, שבהקמת בית המקדש באה השכינה לשהות עימנו דרך קבע, וכמו שאמר שלמה המלך: בנה ביתי בית זבול לך, מכון לשבתך עולמים". ופירש המלבי"ם: שעיקר השראת השכינה תהיה כאן, והשראתה בכל העולמות תוקרן מבית המקדש, שיהיה המכון והיסוד לכל קדושת העולמות העליונים!

והסכים עימו הקדוש ברוך הוא, שענהו: **"והיו עיני ולבי שם כל הימים"** (העינים הן הכינו להשגחה, והלב סמל לאהבה). ושאלו במדרש: והלא כבר נאמר: **"עיני ה' הן המשוטטים בכל הארץ"** (זכריה פרק ד' י'), כלומר שהשגחתו בכל מקום, ומה תלמוד לומר לגבי המשכן "והיו עיני ולבי שם"? ותירצו: כביכול שאין עיני ולבי אלא שם, ובשביל שהם שם הם בכל מקום. וביאורו כאמור, שעיקר השראת השכינה היא בבית המקדש, ומשם בכיכול נשלחת השגחתו לכל העולם.

כך נבין מה שגבוה מעלת התפילה בבית המקדש, מקום השראת השכינה. כפי שביקש שלמה המלך: **"ושמעת אל תחינת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה"**. ובית המקדש נקרא "בית תפילה": **"והביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי... כי ביתי בית תפילה יקרא"**.

כך, כאשר נזכה לבנות את בית המקדש במהרה, נבוא כולנו אל שעריו ברננה, ונפעל בתפילתנו כל משאלה! במהרה, בימינו, אמן!

ועד אז – נזכור, שבית הכנסת הוא "מקדש מעט", נשמור על כבודו וקדושתו שהרי בו השראת השכינה – ובו מקובלת התפילה כפי שאמרו חז"ל במסכת ברכות דף ו. **"אין תפילתו של אדם נשמעת, אלא בבית הכנסת"!...**

בין אדם לחבירו

חרטה, וידוי וקבלה לעתיד יכולים להועיל בתשובה רק על עוונות שבין אדם למקום. על עוונות שבין אדם לחבירו מעבר לתשובה הכוללת חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, לא תהיה לו כפרה כל עוד לא ביקש החוטא מחילה מחבירו.

לכן אדם שגרם נזק לחברו מעבר לתשובה הכוללת חרטה, וידוי וקבלה לעתיד, חייב הוא לפצות אותו על הנזק לרצותו ולבקש את מחילתו.

דברים אלו מתייחסים ונכונים בעיקרון גם לאדם שדיבר על פלוני דבר שעלול להזיק לו, אולם רק אם כבר נגרם לחבירו נזק על ידי אותו דיבור.

שואל ומשיב

שאלה: מהי "מצה שמורה", מתי נאכלת, ומאיזה קמח צריך להכין אותה?

תשובה: התורה מצווה עלינו לשמור את המצות שלא יחמיצו, שנאמר בחומש שמות יב' יז': "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת". והכוונה למצות שאוכלים לשם מצווה בליל פסח, שנאמר בפסוק הבא: "בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת".

דין שאר המצות שאוכלים בפסח כדין שאר המאכלים, שכל זמן שעל פי כללי ההלכה אין מקום להשוש שיש בהם חמץ – מותר לאוכלם. אבל את מצות המצווה שאוכלים בליל הסדר נצטווינו לשמור באופן מיוחד בשמירה יתירה, והן נקראות 'מצות שמורות'.

מאימתי צריכים לשומרן? לכתחילה מעת קצירתן. ונוהגים לקצור את החיטים בעודן לחות מעט, שאם יתייבשו לגמרי, וירד עליהן הרבה גשם, יחמיצו. וכן אח"כ כשמאחסנים את גרעיני החיטה, יש להקפיד לאחסנם במקומות שאין חשש שיבואו במגע עם מים. ואפשר לצאת ידי מצוות אכילת 'מצות שמורות' גם במצות שנשמרו משעת טחינה, מפני שכל זמן שאין סימן חימוץ בחיטים ולא הורעה חוזקתן, אין לחוש שמא נרטבו והחמיצו, אלא שאין זו המצה השמורה המהודרת, מפני שנשמרה רק משעת הטחינה.

מרן בסימן תנג' ד' פסק להלכה שבשעת הדחק, כאשר אין באותו מקום קמח שנשמר משעת טחינה, אפשר לקחת קמח רגיל מהשוק, ולקיים את מצוות השמירה מעת הלישה.

גם אם רגילים באותו מקום לשטוף מעט את החיטים לפני הטחינה, אפשר בשעת הדחק ליקח קמח מן השוק, שכן מן הסתם בשטיפה קצרה החיטים עדיין לא החמיצו. אבל אם רגילים להשרותם מעט במים, אסור לקחת קמח מן השוק, מפני שהוא בחזקת חמץ כך כתב במשנה ברורה סימן תנא' ס"ק כד'.

למעשה, נוהגים כיום להדר במצות שמורות, וקונים לליל הסדר מצות שמורות משעת קצירה, ובהן מקיימים את מצוות אכילת המצה.

כל כך נשתרש מנהג ההידור, עד שלמצות שמורות משעת טחינה קוראים מצות לא שמורות, למרות שלהלכה הן נחשבות שמורות, ואפשר לקיים בהן את מצוות אכילת המצה. (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

מה חשוב יותר - כלל או פרט

בפרשת פקודי באו במניין, בחשבון ובמשקל כל פרטי מלאכת המשכן, וזהו מובנה של המילה "פקודי". לכאורה מובן זה של "פקודי" מנוגד למובנה של "ויקהל" - שמשמעותה הוא התקהלות כמבט על הכלל. שתי פרשות אלו מסודרות באות בתורה ברצף ובדרך כלל הן גם מחוברות – "כלל ופרט".

נראה לומר שבעולם קיימות שתי השקפות מנוגדות. השקפה אחת טוענת שהציבור והכלל הוא העיקר בחיי החברה, ולאדם הפרטי אין חשיבות רבה כשהוא לעצמו. כל ערכו של הפרט הוא כמו "בורג" במכונת החברה הכללית. ולטובת תועלת הכלל, אין להתחשב כלל עם חיי האדם היחיד, ואם יש צורך, נכון להקריב אפילו אלפי אנשים על מזבח החברה.

השקפה שניה טוענת טענה הפוכה והיא שכל העיקר בעולם הוא היחיד האדם הפרטי בלבד, הציבור תפקידו רק לשמש את היחיד - במרכז עומד הפרט.

שתי השקפות אלו אינן לפי רוח התורה הקדושה. אחת המידות שהתורה נדרשת בהם היא: **"כלל הצריך לפרט"** ו**"פרט הצריך לכלל"**. והיות והעולם נברא עפ"י התורה כמובא בזוהר הקדוש לפרשת תרומה: **"אסתכל באורייתא וברא עלמא"** – אם כן, גם בקיומו של העולם ה**"כלל הצריך לפרט"** וכן ה**"פרט הצריך לכלל"**. ולכן אמרו בגמרא במסכת סנהדרין פד. **"כל המקיים נפש אחת מישראל, כאילו קיים עולם מלא"** – אם כן, כל יחיד בפני עצמו הוא עולם ומלואו. ומהצד השני מובא בדברי הימים א' פרק יז': **"מי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ"** – זו כוונת המדרש בשמות רבה ויקהל: **"המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא, וכתוב אחד אומר (תהלים קמז') לכולם שמות יקרא, כיצד יתקיימו שני כתובים אלו, אלא כשהקב"ה מבקש לקרותם כאחד הוא קורא לכולם שם אחד, וכשהוא קורא לכל אחד ואחד בשמו הוא קורא אותו..."**

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה ר"ר גלעד בן ושרית אלמליח הי"ד

שלמה בן מרסל מנצור הי"ד חיים ניסים בן חביבה הריב ז"ל

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה ויקטור בן שרינה תמאם ניסים ז"ל

ר' יהודה בר איזה דנינו ז"ל הרב אברהם בן גרשון אדלר ז"ל ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

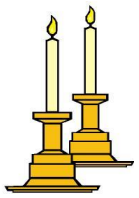
שליה סלחה בת חנה כהן גינדי ז"ל

אסתר (איבון) בת שמחה כהן ע"ה רחל בת שרה ג'אן ז"ל

אביבה (אנט) בת מסעודה בן סדון ז"ל שרה בת מרים למשפחת כהן ז"ל

יוכבד בת יעקב הכהן אהרונוף ז"ל רחל בת שמעון הכהן אהרונוף ז"ל

בס"ד כח' לחודש אדר ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 25
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים
חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 18:38
יציאת השבת: 19:36
זמן רבנו תם: 20:11

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת פקודי
שבת מברכין ופרשת החודש
מפטירים
"כה אמר ה' רב לכם"
(יחזקאל פרק מה' - ט')

מהלכות פסח – הגעלת כלים לפסח עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

הגעלת כלים - הקדמה

כשמבשלים מאכל בכלי, נבלע מעט מהמאכל בדפנות הכלי. הכלל המרכזי בעניין הגעלת כלים לפסח הוא - כבולעו כך פולטו – הכשרת הכלי לפסח, תיעשה בהתאם לאופן בליעת החמץ בכלי בשעת השימוש בו.

הגעלת הכשרת כלים לפסח – הלכות מעשיות

שולחן אוכל: לנקותו היטב ולכסותו במפה חדשה או נקיה במשך הפסח.

כיסאות: לנקותם היטב, בפרט את פרורי חמץ בין חלקי הכסא או הריפוד.

מקרר: לנקותו היטב מחמץ הנראה, בפרט בגומיות שבדלתות. את המדף שבתא ההקפאה, יש להרים ולשאוב פירורי החמץ עד היכן שניתן ולסוגרו.

תנור: יש לנקותו היטב משאריות חמץ הדבוקות בדפנותיו, רצוי בעזרת חומרים ממיסי שומנים. (להיזהר על הידיים והעיניים) ולהפעילו בחום הגבוה ביותר למשך כשעה. יש מחמירים בהגעלת התנור ומצריכים פירוק הדלת כדי להסיר משם פירורי חמץ. פעולה זו מורכבת לכן הם נמנעים מהגעלתו. תנור עם ניקוי "פירוליטי", הגעלתו תבוצע ע"י הפעלת תהליך ניקוי ה "פירוליטי".

תבניות אפיה: תבניות האפייה מצריכות ליבון, העלול לקלקלם, לכן יש להשתמש בתבניות המיוחדות לפסח, או בתבניות חד פעמיות חדשות.

פלטה של שבת: אם מקפידים לכסותה ב"נייר אלומיניום", יש לנקותה היטב להסרת הלכלוך, ולכסותה בנייר אלומיניום חדש. אין לערות עליה מים מכלי ראשון מחשש לנזק/סכנה שיכולים לגרום מהדירת מים למערכת החשמל הפנימית. אם לא מקפידים לכסותה ב "נייר אלומיניום", היות והליבון מזיק לה, יש לנקותה היטב, להפעילה למשך כשעה, ולכסותה באלומיניום עבה.

כיריים – לנקות היטב את החצובה וראש הלהבה, רצוי בעזרת חומרים ממי שומן ולהגעילם בכלי ראשון, ולכל הפחות ע"י עירוי מכלי ראשון, ויש מחמירים ללבנם. כיריים אינדוקציה – להכשרתם לפסח יש לנקותם היטב.

שיש מאבן: לנקותו היטב ולערות עליהם מים רותחים מכלי ראשון. אם מרדדים עליו בצק, יש לערות את המים הרותחים על גבי מתכת לוהטת המוחזקת סמוך לשיש. יש מחמירים לכסותו בנייר אלומיניום או שעוונית.

שיש העשוי מחומרים סינטטיים, פוסקים רבים סוברים שלא ניתן להגעילם, לכן יש לנקותם היטב ולכסותם בנייר אלומיניום או שעוונית.

כיורים: כיור ממתכת, פשוט הדבר שהגעלתו ע"י ניקויו היטב ועירוי מים רותחים מכלי ראשון. כיור העשוי מחרס מצופה, היות וברוב שימושו בולע שאריות מאכל רוויות בחומרי ניקוי, הגעלתו ע"י ניקוי היטב ועירוי מים רותחים מכלי ראשון. יש מחמירים להניח בתוכו קערה אחרת, עם חור ניקוז.

מיחם: לפי רוב שימושו אינו בולע חמץ שהרי משמש לחימום מים בלבד, לכן מספיק לנקותו היטב. יש מחמירים להגעילו ע"י הסרת האבנית שבו בעזרת חומרים ממיסי אבן, הרתחת מים כשהוא מלא על גדותיו והכנסת ברזל לוהט שיגרום למים לגלוש החוצה. אם מחממים על גבי המכסה חמץ כגון פיתות וכדומה במגע ישיר יש ללבנו, והיות ויש חשש שהמכסה יתעוות כתוצאה מהליבון, יש להחליפו או להשתמש בכיסוי זמני.

שינים תותבות: לצחצחם טוב מפני שאין אכילה בחום שיד סולדת בו.

כלי פיירקס ודורלקס: לספרדים דינם ככלי זכוכית, למרות שמשתמשים בהם לבישול ע"ג האש, בכלים אלו יש מהאשכנזים הנוהגים להקל להגעילם בכלי ראשון, זאת היות והם עוברים תהליכי חיסום והקשיה מיוחדים.

כלי אמייל: כלים מפה מצופה באמייל יש לנקותם היטב ולהגעילם בכלי ראשון, מנהג טוב להגעילם ע"י הכנסתם והוצאתם שלוש פעמים ברצף.

כלי פורצלן: כלים אלו עשויים מחרס, ומצופים בזכוכית, דינם ככלי חרס.

כלי חרס: כלי חרס שהשתמשו בהם בצונן הגעלתם ע"י שרייתם במים שלושה ימים מלאים והחלפת המים כל 24 שעות. אם השתמשו בו בחמים, לא ניתן להגעילו. (יש מצב שאפשר להגעיל כלי חרס, עפ"י שאלת חכם).

מיקרוגל: מיקרוגל עם גוף חימום לגריל והשחמה הגעלתו כפי שמגעילים תנור. מיקרוגל ללא גוף חימום להשחמה, הכישול בו נעשה ע"י גלים קצרים הטעונים אנרגיה חשמלית, החודרים דרך דפנות הכלי ומחממים את האוכל. לשינוי בשיטת הבישול השלכות על דרך הגעלתו. להלכה דרך הגעלתו היא כך: יש להימנע משמוש בו 24 שעות לפני ההגעלה, להרתיח מים עם מי סבון ולהשאירם במיקרוגל כמה דקות אחרי הרתיחה.

מחבת: אם השימוש בטיגון בשמן, הגעלתו כסיר בישול, אם השימוש ללא שמן או בשמן דק, יש ללבנו ואם חושש לקלקולו בליבון, לא ניתן להגעילו.

סירים: יש לשוטפם היטב ולהסיר את הלכלוך הדבוק בהם, ולהגעילם בכלי ראשון. בסיר לחץ יש להגעיל גם את הגומי האוטם. סירים גדולים שלא ניתן להגעילם בתוך סיר אחר, יש להרתיח בתוכם מים, ובשעת ההרתחה לזרוק לתוכם ברזל מלובן, שיגרום למים לגלוש אל מחוץ לדפנות הכלי.

צלחות כוסות וסכו"ם: יש לנקותם היטב ולהגעילם בכלי ראשון או לערות עליהם מים חמים מכלי ראשון בהתאם לאופן הבליעה.

מטחנת בשר: מטחנה ידנית: את גוף המטחנה דרכו מכניסים את הבשר ואת הציר המוביל את הבשר יש להגעיל בכלי ראשון. את החלק המנוקב דרכו עובר הבשר הטחון יש לחרוך באש ויש נוהגים להגעילו בכלי ראשון.

מטחנה חשמלית - בדרך כלל ראש המטחנה (החלק אשר בו מניחים את הבשר ובו נמצאים החלקים הטוחנים) ניתן לפירוק, יש להפריד את ראש המטחנה מהבסים, לנקות היטב את הבסים ולהגעילו בכלי ראשון.

מדיח כלים – יש דעות שונות בפוסקים. יש המתירים להגעילו על ידי שטיפה בלבד, מפני שבעת הדחת הכלים משתמשים בסבון הנותן טעם לפגם. ויש מחמירים ומגעילים באותו אופן, אך משתמשים במגשים אחרים המיועדים לפסח להלכה ניתן לנהוג כדעה ראשונה.

פינת העורך

"**אלה פקודי המשכן משכן העדות**" (פרק לח) מדוע מודגש שהמשכן היה 'משכן העדות'? כתב רבינו בחיי, שהדבר בא ללמדנו עיקר חשוב - המשכן היה בו הכל: ממנו שפע הפרנסה. באמצעות השולחן עם לחם הפנים, החכמה, באמצעות המנורה הטהורה, והקדושה באמצעות מזבח הזהב מזבח הקטורת. אבל מה העיקר בו? - העיקר בו הם: **העדות** - **לוחות הברית**. על שמם הוא קרוי: "משכן העדות". ללמדנו, כי העיקר הוא לימוד התורה וקיומה!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לבתנו היקרה והאהובה אודיה נחמה בוחניק הי"ו ולבחיר ליבה שלמה (שמולו) מלט הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לאלחנן ויעל רחמה שרעבי הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת שרעבי הי"ו ומשפחת בשארי הי"ו.
ולסבא ר' שמעון דנינו הי"ו - יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

להוציא אחרים בברכה ראשונה ואחרונה (ג')

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריג' סעיף א' כנוסחה הראשונה שבגמרא וכדעת רבי יוחנן, וכן פסק שבימינו ישיבה יחד, היא כמו היסבה בזמנם. והיא מהווה גילוי דעת של שיתוף באכילה יחד, ושהאוכלים מתכוונים לצאת ידי חובה בברכה שאחד מברך. למעשה יוצא שכיום אין הבדל לעניין זה בין לחם ויין לשאר מאכלים או משקים.

אבל הרמ"א כתב בהגה שלהלכה פוסקים כמו הראב"ד כרבי יוחנן עפ"י הנוסחה הראשונה, ולכן כיום באכילת פירות וכדומה, גם אם יושבים יחד, כל אחד מברך לעצמו.

"על כל פירות ושאר דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, אחד פוטר את חבירו אפילו בלא הסיבה, מיהו ישיבה מיהא בעי, ודוקא פת ויין בעי הסיבה.

ולדידן הוי ישיבה כמו הסיבה לדידהו, ולפי זה לדידן דלית לן הסיבה אין חילוק בין פת ויין לשאר דברים, דבישיבה אפילו פת ויין אחד מברך לכולם, ושלא בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו. והא דאמרינן דאחד מברך לכולם בשאר דברים חוץ מן הפת, הני מילי בברכה ראשונה, אבל בברכה אחרונה צריכין ליחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זימון לפירות.

הגה: ויש אומרים, דבכל הדברים חוץ מפת ויין לא מהני הסיבה, והוא הדין ישיבה לדידן (בית יוסף סימן קע"ד בשם הראב"ד), ולכן נהגו עכשיו בפירות, שכל אחד מברך לעצמו".

סיכום

על אכילת כל פירות ושאר מאכלים דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, אחד מברך פוטר אותם, ואפילו עדיף היה לעשות כך גם אם הם יודעים לברך, משום ברוב עם הדרת מלך. אבל בפועל המנהג הוא שכל אחד מברך לעצמו, זאת היות ולא מצוי שכל אחד ישמע את הברכה בכוונה מחבירו, ונוהגים שרק בקידוש והבדלה אחד מוציא לכולם, אפילו אם הקידוש או ההבדלה בעמידה משום עמידה זו היא כקביעות.

עוד תנאים להוצאת אחרים ידי חובת הברכה שיאכל עמם

מקור בתלמוד

מהגמרא במסכת ראש השנה דף כט. ובהמשך בדף כט: למדים שבברכת הנהנין, אין אדם יכול להוציא אחרים ידי חובת הברכה אלא אם אוכל עימהם, משום שבברכת הנהנין אין אדם מברך אלא אם כן נהנה. משמע שזה מתייחם אפילו לסעודת בשבת שיש חיוב לאכול פת. וכתב בבית יוסף בסוף סימן קסז שלקטנים מותר לפרוס להם כדי לחנכם.

הערה: בברכת המצות יכול אדם לברך ולהוציא את חבירו, אפילו שאינו מקיים בעצמו את אותה מצווה, מפני שכל ישראל ערבים זה לזה, וכשזה לא קיים, הרי זה כאילו הוא לא קיים)

"תני אהבה בריה דרבי זירא: כל הברכות כולן, אף על פי שיצא - מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת היין, שאם לא יצא - מוציא, ואם יצא - אינו מוציא...תנו רבנן: לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם. אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו, כדי לחנכן במצות".

מפרש רש"י

אף על פי שיצא מוציא - שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות. חוץ מברכת הלחם והיין - ושאר ברכת פירות וריחני, שאינן חובה אלא שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה, ובזו - אין כאן ערבות, שאינו חובה על האדם; לא ליתהני ולא ליבריך. לא יפרוס - ברכת המוציא, כדאמרינן לעיל: שאינה חובה עליהם - לא יאכלו ולא יברכו.

פסיקת רמב"ם

כן פסק הרמב"ם בהלכות ברכות פרק א' הלכה י' שבברכות הנהנין שאין בה מצווה, לא יברך אדם לאחרים אלא אם כן נהנה עימהם.

אבל ברכת נהנין שיש בה מצווה, כגון "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על אכילת מצה", וכן מצוות קידוש היום, אחד מברך לאחרים, והם אוכלים ושותים אף על פי שאינו אוכל עימהם".

"כל הברכות כולן אעפ"י שבירך ויצא ידי חובתו מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן, חוץ מברכת ההנייה שאין בה מצוה שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן. אבל ברכת ההנייה שיש בה מצוה כגון אכילת מצה בלילי הפסחים וקידוש היום הרי זה מברך לאחרים ואוכלין ושותים אף על פי שאינו אוכל עמהן".

פסיקת הטור

וכן פסק להלכה הטור בסימן ריג', שכדי שאדם יברך ברכת הנהנין ובברכתו יוציא אחרים ידי חובת הברכה, עליו לאכול או לשתות עימהם, ואז יוצא, אפילו אם לא ענה אמן על הברכה.

"אין המברך מוציא האחרים אלא אם כן יאכל וישתה עימהם ואז יוצאים בשמיעתן שמכוונין אליו אפילו לא יענו אמן".

פסיקה להלכה בשו"ע

כלשון הטור פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן ריג' סעיף ב', שכדי שאדם יברך ברכת הנהנין ובברכתו יוציא אחרים ידי חובת הברכה, צריך הוא לאכול או לשתות עימהם, ואז יוצא, אפילו אם לא ענה אמן על הברכה.

"אין המברך מוציא אחרים אלא אם כן יאכל וישתה עימהם, ואז יוצאים בשמיעתן שמכוונין אליו, אפילו לא יענו אמן".

משנה ברורה

לגבי פסיקת מרן בשו"ע שכדי שאדם יברך ברכת הנהנין ובברכתו יוציא אחרים ידי חובת הברכה, צריך לאכול או לשתות עימהם, ביאר במשנה ברורה בס"ק יד' את ההבדל בין ברכת הנהנין לברכת המצוות.

"מוציא אחרים - בברכת הנהנין, דדוקא בברכת המצות שכל ישראל ערבין זה בזה וכשחבירו אינו יוצא ידי המצוה, כאילו הוא לא יצא, לכן יכול לברך אפילו מי שאינו חייב בברכה זו.

מה שאין כן בברכת הנהנין שאינו חוב המוטל עליו כשאר מצות, דלא ליתהני ולא לבריך ואפילו אם אינם יודעים בעצמן לברך.

וזה הסעיף שייך בין לברכה ראשונה ובין לברכה אחרונה ועיין לעיל בסימן קס"ז סי"ט".

בס"ק טו' כתב שאם אינו אוכל או שותה עימהם לא יצאו אפילו בדיעבד, למעט מצב של אונס, כגון שרצה לאכול או לשתות עימהם והאוכל או המשקה נפל או נשפך.

"...ואם אינו אוכל ושותה עימהם אף בדיעבד לא יצאו, דהא ברכתו הוי לבטלה כיון שאינו אוכל בעצמו ואיך יצאו על ידו ואפילו ענו אמן על הברכה, אם לא שמה שלא אכל ושתה המברך היה בשוגג או באונס כגון שנשפך הכוס אחר הברכה וכה"ג דבעת הברכה לא היה לבטלה אז יוצאין אחרים על ידו".

ילקוט יוסף

וכן כתב בספר ילקוט יוסף בסימן ריג' - מי שיצא אם מוציא אחרים בסעיף א'. **אין המברך מוציא אחרים בברכת הנהנין אלא אם כן יאכל וישתה עמהם, ואז יוצאים בשמיעתן שמכוונין אליו, אפילו לא יענו אמן.**

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות סימן ריג' אות ה' כתב: **"ואף על פי שלאחר שכבר אכל חייב לברך ברכה אחרונה, מכל מקום לא חילקו חכמים בין ברכות הנהנין, וגם בברכה אחרונה אין מוציא האחר אלא אם כן גם הוא חייב לברך".**

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח אל הנחילות מזמור לדוד**" מלבי"ם מפרש שהמזמור הזה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא כעין הצעה לגבי התפילה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', וחלק ב' הוא הבקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד שורריו (רודפיו): "**למנצח. המזמור הזה נחלק לשני חלקים, (חלק א' עד פסוק ט') הוא כעין הצעה מגדר התפלה ועניניה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', (חלק ב') היא הבקשה, מבקש ינחה ה' במעגלי צדק ויצילהו מיד שורריו**".

את פסוקים ב' וג': "**אמרי האזינה ה' בינה הגיגי**" ו"**הקשיבה לקול שועי מלכי ואלוקי כי אליך אתפלל**". מבאר מלבי"ם שתנאי התפילה השלימה הם ארבעה, כמו שכתב ר' יוסף אלבו בספר העקרים והם: א. מילים נכונות וקצרות - אמרי האזינה. ב. שיהיה תיאום בין המחשבה וההגיון הפנימי לדיבור החיצוני - בינה הגיגי. ג. שלא להתפלל על מה שלא נחוץ יתפלל על דברים בלתי נחוצים - הקשיבה לקול שועי. ד. שיבטח בתפילתו על ה' לבדו ולא ישים מבטחו על עזרת בני אדם וכדומה - כי אליך רק אליך אתפלל.

תנאי התפלה השלמה הם ארבעה, (כמו שכתב העקרים). א. יופי המליצה וקוצר המאמרים, על זה אמרא אמרי האזינה. ב. שתסכים המחשבה והחגיון הפנימי עם הדבור החיצוני, על זה אמר בינה הגיגי. ג. שלא יתפלל על דברים בלתי נחוצים על זה אמר, הקשיבה לקול שועי, כי גדר מילת שועה הוא שצועק לישועה ומתפלל על הצרה שקרתו. ד. שיבטח בתפילתו על ה' לבדו ולא שעם תפלתו ישים מבטחו על עזרת בשר או אמצעיים בינו לבין ה', על זה אמר כי אליך רק אליך אתפלל.

את פסוק ד': "**ה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה**" מבאר מלבי"ם "**בוקר, תיכף בבקר תשמע קולי לעזרני תיכף בקראי, כי בוקר אערך לך, רוצה לומר את הבוקר אערך בערך ויחום אליך, שאתה דומה כמו הבוקר, כמו שהבוקר יאיר את החשך, יגרש זאבי ערב וחיתו טרף, ויחזיר נשמות לפגרים, כן עת יאיר אורך, רשעים יאבדו מפני אלוקים וצדיקים יחיו וישמחו, וכמו שהבוקר יבא בהכרח אחר הלילה, כן תאיר אור ישועתך אחרי חשכת הצרה, ולכן ואצפה כי יזרח אור ה' וישועתו**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

פסוק כד' מבאר מלבי"ם שבפסוק זה מבארת החוכמה מדוע היא כה מפצירה בבני האדם לשוב לדרכי החוכמה, וזה מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבל חקי החכמה והלב מרגיש את רוח החכמה הממלאה את בתי הנפש.

את פסוק כה': "**ותפרעו כל עצתי ותוכחתי לא אביתם**". מבאר מלבי"ם שהוא נאמר כביטוי לאכזבה להתעלמות מההפצרות לשוב לדרכי החוכמה: "**ותפרעו, נגד מה שאמר יען קראתי שהיא העצה שתתן החכמה בלב איש, כאלו יועצת אותו את הדרך הטוב אשר ילך בה, אמר ותפרעו כל עצתי, ונגד מה שאמר נטיתי ידי, שהוא מה שתוכיח אותו ביראת העונש, אמר ותוכחתי לא אביתם, שלא אביתם לשמוע התוכחה כמ"ש ואין מקשיב**".

ואת פסוק כו': "**גם אני באידכם אשחק אלעג בבא פחדכם**" מבאר מלבי"ם שהוא תגובה של החוכמה להתעלמות, שהיא תשחק באידם ובצרתם ותלעג להם בעת פחדם: "**גם אני באידכם אשחק, האיד היא הצרה עצמה, והפחד הוא לפני הצרה, (שגדר הפחד הוא מדבר שאינו יודע ממה מפחד), ומוסיף שגם אלעג בבוא פחדכם, שהוא לפני הצרה, ומפרש**".

גם את פסוק כז': **בבא כשואה פחדכם ואידכם כסופה יאתה בבא עליכם צרה וצוקה**" מבאר מלבי"ם, כהמשך התגובה של החוכמה להתעלמות: "**בבוא כשואה פחדכם - שהפחד יבא כשואה וחושך, שהפחד יגדל באופל שאין רואים מהות הדבר שמפחד ממנו. ואידכם יאתה במהרה כסופה, שתיכף אחר השואה והפחד יבא האיד אחריו, ויש הבדל בין בא ובין אתא, שאתא מורה הביאה המוחלטת, ועל זה הוסיף שכבר יאתה וביאתו ניכרת באותותיה. בבוא עליכם צרה וצוקה, שצרה היא הצרה החיצונית וצוקה היא צוקת הנפש הפנימית. שאם ילווה אל הצרה החיצונית צוקת הנפש היא רע ומר מאד שאז אבד כל תקוה ויחול ומתייאש לגמרי**".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. איזה חלק של המשכן עשו במחצית השקל שנתנו בני ישראל?

א. את השולחן. ב. את כלי המנורה.

ג. את אדני העמודים למשכן. ד. את האדנים לחצר המשכן.

2. מלאכת המשכן הסתיימה בר"ח כסלו, מדוע הוקם מאוחר יותר?

א. לקח להם זמן ללמוד איך להקימו. ב. התעייפו בהכנה ורצו לנוח.

ג. המתינו לר"ח ניסן שהוא יום הולדתו של יצחק. ד. תשובות א' וג' נכונות.

3. מי הלביש את אהרון ואת בניו את בגדיהם?

א. משה הלביש את אהרון ואהרון את בניו. ב. הם התלבשו בעצמם.

ג. משה הלביש את אהרון ובניו. ד. לבושם היה בגם מאת ה'.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

7. למה הכוונה בפסוק "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..." (פרק לט' - ח')?

א. כל מה שעשו, עשו בכוונה לעשות רצון ה'. ב. שבחם שלא שינו דבר.

ג. שיבח למשה שהסביר להם באופן מדויק. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. היכן ליוה עמוד הענן את בני ישראל?

א. במקומות שנסעו. ב. במקומות שנסעו, ובמקומות שחנו.

ג. בתחילת המסע ובסופו. ד. כשנבנה המשכן פסק עמוד הענן.

5. "וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן...עָשׂוּ בִגְדֵי שָׂרָד..." (לט') איזה בגדים עשו?

א. את המעיל של הכהן הגדול. ב. את הכותנות של כל הכוהנים.

ג. את הבגדים בהם כיסו את הכלים במסעות. ד. את האפוד והחושן.

6. "וְרָחֲצוּ מֹשֶׁה...אֶת יְדֵיהֶם..." (פרק מ') מי שימש ככוהן ביום השמיני?

א. רק אהרון הכהן. ב. אהרון וארבעת בניו.

ג. רק משה רבנו. ד. משה ואהרון וארבעת בניו.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

10. "וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי...וְאִתּוֹ אָהֳלִיאָב בֶּן אֲחִיסָמָךְ..." (לח') מדוע רק הם?

א. הם עשו את עיקר המלאכה. ב. הם שימשו כמנהים ומדריכים למלאכה.

ג. הם היו עדיו של משה לחשבון שערך. ד. תשובות א' וג' נכונות.

ברכות וה ודעות

עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת – "קמחא דפסחא" – באמצעות עמותה המקומית "דעת צדקות" התומכת במשפחות נזקקות עמלי תורה - הרב שמעון בוחניק: 050-2339941

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941